

У ЦАДИКА

Присвячую Наталії Кобринській

«Ох, цадик ¹, я бідна жидівка, я все
В тобі шанувала власть божу!
З далеких сторін, із підгірських країн
Я з вірою к тобі прихожу.

Ох, цадик, потіш ти мене, не гордуй,
Що я така бідна й недужа!
Без тебе мені погирати! Рятуй,
Рятуй мого бідного мужа!

І що йому сталось, не знаю, хоч вбий!
Я певно невинна, бог видить!
Та тільки здаєсь мені, цадик святий,
Всьому тому справа є дибик ².

Жили ми з собою, як бог приказав,
Літ десять. Минали нас біди.
Сим-тим торгували, торг добре ішов...
Зробили три «чеснії кріди»

І добре на них заробили. Вже ж я
Недарма молилася богу!
Дітей у нас трое, хотілось би їх
Направить на чесну дорогу.

А втім, приплило щось до мужа: почав
Мовчати і думать щоночі;
Не спить, то зітхає, то встане, то щось
Таке несуразне мурмоче.

«Ти що се,— питаю,— Елькуно, не спиш?»
«Та так мені важко щось, Малко».
«Чого ж тобі важко?» — «Не знаю, а так
Чогось ніби страшно і жалко».

¹ Рабин-чудотворець.

² Чорт.

«Тьфу, що ти морочиш? Ти ясно кажи!»
Озлився: «Ба, ясно! Якби-то
Я сам знав! Здається, здоровий, а десь
Болить щось, гризе мене скрито.

Все хочеться думать про наше життя,
А що в нім було? Біганина
За крейцаром, здирство, ошука, брехня,
А щастя — ну, хоч би година!»

«Ти стікся! — говорю. — А діти? Чи ж ти
Не рад прихилити їм неба?
Хіба не здорові, не гарні ростуть?
Що ще за рожна тобі треба?»

«Ох, Малко, сього мені й страшно,
Трясусь, мов від вітру перо...
Ану ж нашим дітям не вийде в пожиток
Неправдов нажите добро?»

«Тьфу-тьфу, скостенів би язик твій, — кажу, —
Се що ти верзеш, оцапілий?»
«Послухай лиш, Малко, а бачила ти,
Як вчора по вулиці бігли

Жиди, жиденята, кричали, ревли,
А посередині громада
Хлопів з патиками, з дрючинням страшним
До суду вела копокрада?

А знаєш ти, Малко, хто той копокрад?
Герш Цвіліх! Ти тямиш, Берль Цвіліх,
Отець його, склеп в нашім місті держав,
Склад всяких матерій і білих

Полотен. Багач був, і також збирав,
І гарбав, і грабив, о сині
Все думав, для нього на душу брав гріх,
А син його от чим став нині!

Ох, Малко, і чи ж то не ми довели
Тих Цвіліхів аж до банкрутства?...»
«Здурів ти! — кажу йому. — Адже нас суд
Очистив від того паскудства!»

«Очистив нас суд, та сумління мое
У мене бунтуєсь теперка.
Хто зна, може, пасть вже рознята, що й нас
Пожере, як пожерли ми Берка!

Хто зна, може, й наші так діти підуть,
Як Гершко, як Сура... Ох, Малко!
Подумаю се, то аж серце в мні рвесь!
І страшно мені щось, і жалко».

«Та цур тобі! — мовлю йому. — От найшов
Про що ще під ніч міркувати!
Лиш богу молися і дурнем не будь,
То бог нам не дасть загинати!»

І що я йому говорила, товкла,
Ні руш отих мислей прогнати.
Нуда його б'є, помарнів, попіснів,
Снуєсь, мов не свій, мов заклятий.

Ба, ще що: до галеха ¹ став він ходить
І з ним о книжках розмовляти.
Аж світ ми затьмився! Кричу вже йому:
«Що робиш, мешігенуватий?»

А він все своє: «Ні, не можна так жити!
Хіба ж то ми пси, а не люде,
Щоб гризтись і жертись отак? І коли ж
Кінець тій ненависті буде?»

Почав він ходити, зовсім як дурний.
До склепу, хоч ріж, не загляне!
Почав упадати інтерес... Пішло
Життя поміж нами погане.

Вже лаю, і плачу, й клену. Та куди!
За шапку та в ноги! Й до хати
Вже на ніч не ходить! Пішла я тоді
Усіх своїх кривих скликати.

¹ Руський під.

І що вже ганьбили його, то й алé!
Він мовчки, понурившись, слуха.
А далі найстарший віком, мій дідусь,
Як трахне його поза вуха!

А з другого боку поправив мій стрик....
Ой-ой, почалася содома!
Ну, ледве мій вирвався і втік. Минув день.
Ба й тиждень — нема його дома.

Шукаю, питаю — ні вісті! Минув
Вже місяць, нема чоловіка.
Ба й кривні розбіглись — насилу найшли.
І слухай лиш, що за публіка!

У хлопа в селі він до служби нанявся.
«Не верну до міста,— говорить,—
Тут ліпше, бо лиш хлібороб заробля,
А кривди нікому не творить».

Ну, що з ним балакать?.. Зв'язали його
І врадили, цадик, до тебе
Везти його й слізно багаті: рятуй
Сиріт в тій великій потребі!

Се дибик проклятий опутав його!
Найди, святий цадику, слово,
Що є найміцніше, закляття страшне,
І вижени ворога злого!

Нехай він, проклятий, його не мутить.
Спокійний най сон його буде!
Нехай те сумління його замовчить,
Щоб жити він міг, як всі люде!»